

PISK ELLER GULEROD?

- REPLIK TIL DANMARKS STRATEGI FOR OPEN ACCESS, REVY NR. 4, 2014

AF MICHAEL SVENDSEN, MISV@KB.DK, DET SAMFUNDSVIDENSKABELIGE FAKULTETSBIBLIOTEK / DET KONGELIGE BIBLIOTEK

I Danmark hersker en imponerende politisk velvilje til at gå forrest og sætte sig høje ambitiøse mål på den internationale scene, når talen falder på f.eks. klima, grøn vækst og uddannelse. Fællesnævneren for disse indsatsområder samt for ambitionen i den nuværende nationale innovationsstrategi tager sit afsæt i bestræbelsen på en mere effektiv udnyttelse af ressourcer, herunder adgang til viden som et afgørende parameter for at øge innovationskraften i samfundet, til gavn for økonomien. Danmark har derfor fået sin første længe ventede nationale strategi for Open Access, hvilket også blev anbefalet i Open Access udvalgets afsluttende rapport tilbage i 2011. Først og fremmest et stort tillykke med den. Det er et cadeau til det arbejde, der ligger bag.

Strategien rummer ikke overraskende visionen om at skabe fri adgang til samtlige danske forskningsartikler fra landets forskningsinstitutioner, men mindre ventet er det imidlertid, at dens delmål og langsigtede mål ligger forbavsende tæt om hjørnet med uhindret adgang til den totale produktion af danske peer reviewede forskningsartikler i allerede 2022. Det er næppe nogen underdrivelse, når ministeren skriver, at strategien er ambitiøs i betydningen, at den ønsker at opnå noget attraktivt, men samtidig svært tilgængeligt. Det kræver en forklaring, der har en historisk pointe. Det centrale spørgsmål om netop tilgængelighed af videnskabelig afhandlingslitteratur har rod i en lang tradition i videnskabens publiceringshistorie med særligt tre skelsættende årstal: Opfindelsen af bogtrykkerkunsten i 1455 og indførelsen af den tidligst kendte Toll Access – modsat idealet i Open Access, lanceringen i 1665 af det første

videnskabelige tidsskrift, der stadig er forskningens primære kommunikationskanal og åbningen i 1990 af ArXiv.org, som den første prototype på en Open Access server

Som publiceringsprincip har Open Access altså til sammenligning en kort historisk løbebane. Ligefrem naivt kan man måske ikke kalde strategiens udspil til en fuld implementering af OA i Danmark

på relativt kort sigt, men måske en kende urealistisk. For hvordan er det næsten muligt både at holde på publiceringsfrihed til forskerne og at videnskabelig publicering ved implementering af OA skal ske mere eller mindre udgiftsneutralt for offentlige midler tillige med at nå i mål med strategien?

Når det er sagt, gør ministeren klogt i ikke at svinge piskan i form af krav om institutionelle Open Access mandater, men fornuftigt rejse spørgsmålet, hvordan man får motiveret

forskerne og understøttet en Open Access kultur på universiteterne? Her er der nok et potentiale, der kan løftes, da en sådan kultur ikke er herskerende i forskningsmiljøerne trods en stigende interesse. Spørgsmålet er, om universiteterne er indstillet på samarbejde og ser de samme attraktive muligheder i Open Access som ministeren? For den drivende udvikling har, som ministerens sidste bagside i REVY vel også viser, primært været forankret i bibliotekssektoren.

Det skal blive spændende at følge, hvilke gulerødder den nationale styregruppe for Open Access kan trække op ad den bearbejdede muld i det forestående arbejde. Mange er allerede trukket i arbejdstøjet, men det står samtidig klart, at der i forskningsbibliotekerne ikke er uanede ressourcer til at sætte ind på vejen mod målet, selvom der også i denne sektor arbejdes for en effektiv udnyttelse af disse, som for øvrigt den frie adgang til viden, der altid har været bibliotekernes fornemste opgave.

“Det skal blive spændende at følge, hvilke gulerødder den nationale styregruppe for Open Access kan trække op ad den bearbejdede muld i det forestående arbejde”